

Sygn. akt III CZ 12/21

POSTANOWIENIE

Dnia 28 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa M. M.

przeciwko A. K.

o wydanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 kwietnia 2021 r.,

zażalenia powódki na wyrok Sądu Okręgowego w K.

z dnia 4 listopada 2020 r., sygn. akt II Ca (...),

uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Powódka M. M. wniosła pozew przeciwko A. K., w którym żądała opróżnienia i wydania piwnicy usytuowanej w bloku przy ul. (...) w K. oraz nakazania pozwanej, aby nie czyniła powódce przeszkód w korzystaniu z tej piwnicy.

Wyrokiem z dnia 3 września 2019 r. Sąd Rejonowy w K. nakazał pozwanej opróżnienie i wydanie powódce piwnicy w bloku przy ul. (...) w K. usytuowanej jako pierwsza przy schodach po prawej stronie, patrząc w kierunku zejścia do piwnicy (pkt I)

oraz zasądził od pozwanej A. K. na rzecz powódki kwotę 362 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II).

Sąd Rejonowy ustalił, że umową notarialną z dnia 23 lutego 2015 r. doszło do ustanowienia odrębnej własności lokalu mieszkalnego położonego o numerze [x] położonego w budynku mieszkalnym przy ul. (...) w K. oraz przeniesienia własności tego lokalu na rzecz M. D. Jednocześnie w akcie tym Spółdzielnia Mieszkaniowa im. (...) w K. złożyła oświadczenie, iż właścicielce nabytego lokalu mieszkalnego o numerze [x] przysługuje prawo do wyłącznego korzystania z piwnicy, którą obecnie ona użytkuje. Zaś M. D. wyraziła zgodę na wyłączne korzystanie przez innych współwłaścicieli z piwnic przyporządkowanych do ich lokali.

Powódka jest obecnym właścicielem lokalu mieszkalnego nr [x], którego własność uzyskała na podstawie umowy dożywocia zawartej z M. D. Znajduje się ona w sporze z pozwaną A. K. w kwestii praw dotyczących korzystania z piwnicy usytuowanej w podziemiach bloku mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...); pierwsza przy schodach po prawej stronie, patrząc w kierunku zejścia do piwnicy. Pozwana jest właścicielem lokalu mieszkalnego nr [Y] znajdującego się w tym samym budynku na podstawie umowy o ustanowienie i przeniesienie odrębnej własności lokalu zawartej ze Spółdzielnią Mieszkaniową im. (...) w K. w dniu 5 grudnia 2007 r. Podobnie jak inni właściciele lokali, także i powódka, w ramach umowy ustanowienia i przeniesienia odrębnej własności lokalu mieszkalnego uzyskała prawo do wyłącznego korzystania z piwnicy, z tym, że przysługiwały jej uprawnienia do piwnicy oznaczonej numerem [Y].

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że pozwana zajmuje sporną piwnicę. Nie jest to jednak piwnica, do korzystania z której uzyskała ona prawo na podstawie umowy z dnia 5 grudnia 2007 r. Zeznania świadków wskazują, że za życia M. D., a także wcześniej – jej matki, sporna piwnica znajdowała się w ich dyspozycji. Poza tym, jak zeznali świadkowie, za życia matki M. D. na drzwiach tej piwnicy widniał numer [x], co odpowiadało numerowi lokalu mieszkalnego, do którego owa piwnica przynależała. Również w protokole zdawczo-odbiorczym z 1973 r. sporna piwnica oznaczona była numerem [x]. Oznacza to tym samym, jako skonkludował Sąd Rejonowy, że sporna piwnica przynależała do lokalu mieszkalnego o numerze [x], a tym samym prawa do tej

piwnicy przysługiwały powódce jako aktualnemu właścicielowi lokalu mieszkalnego o tym numerze.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd pierwszej instancji uznał, że żądanie powódki zasługuje na uwzględnienie ze względu na ochronę praw właściciela wyznaczaną przez art. 222 § 1 k.c. Powódka wykazała bowiem, że sporna piwnica stanowi przynależność do lokalu mieszkalnego stanowiącego jej własność, a pozwana w sposób bezprawny ingeruje w prawo własności poprzez zajęcie boksu piwniczego i uniemożliwianie dostępu do niego.

Na skutek apelacji strony poznałej Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 4 listopada 2020 r. uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji z dnia 3 września 2019 r. i przekazał temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy wskazał, że Sąd pierwszej instancji błędnie przyjął, iż sporna piwnica stanowi przynależność do lokalu mieszkalnego powódki. Taki bowiem wniosek pozostaje w sprzeczności z treścią księgi wieczystej prowadzonej dla lokalu mieszkalnego nr [x] położonego w budynku mieszkalnym przy ul. (...) w K., gdyż z jej treści nie wynika, aby przynależnością do tego lokalu była piwnica. Jednocześnie w akcie notarialnym z dnia 23 lutego 2015 r. wskazano, że określenie praw do piwnic (boksów piwnicznych) znajdujących się w podziemiach budynku mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) następuje „według korzystania”. Podstawą praw do korzystania z poszczególnych piwnic była więc umowa *quad usum* części wspólnej budynku. Potwierdza to także odwołanie się do uchwał podejmowanych przez Spółdzielnię Mieszkaniową im. (...) w K., w których podziemia budynku mieszkalnego przy ul. (...) w K. wraz z usytuowanymi w nich boksami piwnicznymi uznaje się za przedmiot odrębnej własności, tj. jako część wspólną z zastrzeżeniem praw do wyłącznego korzystania przez osoby uprawnione.

W ocenie Sądu Okręgowego konsekwencją wadliwości stanowiska prawnego Sądu pierwszej w kwestii tytułu prawnego do korzystania z piwnic w bloku mieszkalnym położonym w K. przy ul. (...) było nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.). Stąd też uznał, że niezbędne jest uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Sąd Rejonowy, kwalifikując sporną piwnicę jako przynależność do lokalu mieszkalnego nr [x], w istocie pominął rozważania dotyczące istnienia i skuteczności umowy *quad usum*,

a także wpływu treści takiej umowy na zakres uprawnień do korzystania z poszczególnych piwnicy, w tym przede wszystkim z piwnicy opisanej w treści pozwu.

W zażaleniu na wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 4 listopada 2020 r. powódka powołała się na naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez jego bezzasadne zastosowanie w realiach rozpoznawanej sprawy, a także na uchybienia w zakresie zastosowania art. 199, art. 201, art. 206 k.c. oraz art. 42 ust. 7 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1465 ze zm.) przez jego niezastosowanie. Powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania albo o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na zażalenie pozwana wniosła o jego oddalenie oraz zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie służy kontroli prawidłowości wyboru przez Sąd drugiej instancji formy rozstrzygnięcia, uchylającego zaskarżone orzeczenie i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania. Dokonywana przez Sąd Najwyższy w postępowaniu zażaleniowym kontrola ma charakter formalny, skupiający się na ocenie wystąpienia przesłanek wydania tego rozstrzygnięcia. Jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało uchylone z powodu nierozpoznania przez ten sąd istoty sprawy, zadaniem Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował tę przyczynę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiego rozstrzygnięcia. Poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje natomiast prawidłowość stanowiska prawnego sądu drugiej instancji co do meritum. Z tych przyczyn już na wstępie należy zauważyć wadliwie sformułowane wnioski zażalenia, aby w następstwie jego rozpoznania zmienić zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego przez oddalenie apelacji albo uchylając ten wyrok przekazać sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Zażalenie na wyrok kasatoryjny sądu drugiej instancji nie może przekształcić się w środek służący kontroli stanowiska tego sądu co do meritum, co może być przedmiotem ewentualnej

kontroli kasacyjnej Sądu Najwyższego, o ile w danej sprawie przysługuje uprawnienie do wniesienia tego środka zaskarżenia, ewentualnie może być przedmiotem kontroli w ramach skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia lub skargi nadzwyczajnej.

Podstawę wydania przez Sąd Okręgowy orzeczenia kasatoryjnego stanowił art. 386 § 4 k.p.c. ze względu na stwierdzenie, iż nie doszło do rozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. Pojęcie „nierozpoznania istoty sprawy”, o którym mowa w tym przepisie, powinno być interpretowane jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten Sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15, nie publ., wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36 oraz z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Wskazuje się, że przyczyna zaniechania zbadania istoty sprawy może tkwić zarówno w pasywności sądu, jak i w błędnym - co pokaże dopiero kontrola odwoławcza - przyjęciu przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie, tj. prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania itd. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi również w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej. W takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron, wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2017 r., IV CZ 130/16, nie publ.).

Sąd Okręgowy nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji nie dostrzegł w opisanym powyżej znaczeniu. Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 września 2019 r. jednoznacznie określił podstawę faktyczną i prawną

swojego rozstrzygnięcia, uznając za uzasadnione żądanie pozwu wywodzone przez powódkę z faktu bycia właścicielem stanowiącego odrębną własność lokalu, do którego - jak przyjął - przynależy sporna piwnica. Natomiast Sąd Okręgowy jedynie negatywnie ocenił przyjętą przez Sąd Rejonowy kwalifikację prawną ustalonego stanu faktycznego – mieszczącego się w graniach podstawy faktycznej pozwu - przez konstatację, że piwnica przynależy do lokalu powódki, podczas gdy podziemia budynku mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) stanowią część wspólną budynku. Tym samym - czego nie dostrzegł Sąd pierwszej instancji - ewentualne uprawnienia do korzystania ze spornej piwnicy powinny być oceniane przez pryzmat przepisów kodeksu cywilnego dotyczących współwłasności (art. 199, art. 201 i art. 206 k.c.). Na tle art. 386 § 4 k.p.c. ta odmienna ocena podstawy prawnej uzasadniającej uwzględnienie żądania przez Sąd pierwszej instancji, nie uprawniała Sądu Okręgowego do uznania, iż na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego doszło do nierozpoznania istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.). W takiej sytuacji Sąd Okręgowy dostrzegając możliwość oceny zasadności żądania na podstawie innej od przyjętej przez Sąd pierwszej instancji, podstawy prawnej powinien był dokonać tej oceny, po ewentualnym uzupełnieniu ustaleń faktycznych, w postępowaniu apelacyjnym.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy uznał za zasadne zażalenie w zakresie zarzucającym naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., co uzasadniało uchylenie zaskarżonego wyroku. Orzeczenie to - o czym wcześniej wspomniano - w żaden sposób nie przesądza o preferencji Sądu Najwyższego w kwestii prawidłowego rozstrzygnięcia w przedmiocie żądania powódki (zwłaszcza w kontekście podniesionego przez skarżącą zarzutu naruszenia art. 42 ust. 7 u.s.m. poprzez jego niezastosowanie - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2009 r., IV CSK 149/09, nie publ. oraz wyrok tego Sądu z dnia 12 marca 2009 r., V CSK 373/08, OSNC 2010, nr 2, poz. 30). Ocena przeprowadzona w ramach postępowania zażaleniowego (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.) miała bowiem wyłącznie charakter formalny i tym samym przedmiot analizy został ograniczony do weryfikacji zasadności zastosowania art. 386 § 4 k.p.c. przez Sąd drugiej instancji. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono przy uwzględnieniu art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c.

ke